

1. Vezetői Összefoglaló

1.1 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia jövőképe

Fejlődő gazdaság, élhetőbb környezet, megőrzött hagyományok

- A vidékre jellemző hagyományos és innovatív **termékek** előállításához szükséges feltételek megteremtése
- Életminőség javítása helyi és térségi **szolgáltatások** minőségi fejlesztésével
- Helyi **gazdaság fejlesztése** vállalkozások indításával, meglévők fejlesztésével
- Tartalmas emberi élethez méltó **környezeti állapot** biztosítása környezet-tudatos tevékenységek támogatásával
- A térség **humán erőforrás**-potenciáljának folyamatos fejlesztése képzésekkel, oktatásokkal
- Épített és kulturális **értékek őrzése** közösségi tevékenységek, funkcióváltások támogatásával
- A HVS Jövőképe egy olyan célállapot, amely a térség legfontosabb kihívásaira adott válaszok alapján *fogalmazható meg, és amelyre a HVS megvalósítása során a Helyi Akciócsoport és a helyi szereplők* folyamatosan törekednek.

1.2 Főbb célkitűzések

A Főbb célkitűzések a Jövőképben már utalás szintjén megjelennek és a térségben lévő főbb kihívásokra adott válaszokat általánosan fogalmazzák meg..

1.3 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatának célja

A HVS felülvizsgálat indoka a helyi, hazai, és globális gazdasági és társadalmi környezetben bekövetkezett folyamatok, valamint a HVS végrehajtásának előrehaladása és a HVS által a felülvizsgálatig elért eredmények. A HVS felülvizsgálat célja, hogy az említett változásokra a HVS adekvát válaszokat tudjon adni.

Tehát az új kihívásokra adandó új válaszokra, vagy a továbbra is fennálló problémákra való hangsúlyosabb odafigyelés a célja az intézkedések átfogalmazásának vagy újakkal való helyettesítésének és a hozzájuk kapcsolódó forrásallokáció felülvizsgálatának, átalakításának.

A Vezetői összefoglaló részeként ennek általános, rövid ismertetésére, a 2.4 fejezetben részletes kifejtésre van lehetőség.

1.4 A HVS felülvizsgálat során alkalmazott nyilvánossági intézkedések, résztvevők

A nyilvánossági intézkedések rövid összefoglalójában ki kell térni arra, hogy milyen módon hirdették meg a HVS felülvizsgálatban való részvétel lehetőségét,

- Fórumokon való személyes részvétel javaslat tétel, konzultáció
- Kihelyezett ügyfélszolgálaton személyes részvétel javaslat tétel, konzultáció
- E-mail-en keresztül javaslat tétel, konzultáció
- Munkaszervezet irodájában személyes részvétel, javaslat tétel, konzultáció

milyen számban, mennyi résztvevővel került sor fórumokra, összesen mennyi projektötlet érkezett be, és a javaslattevők között milyen arányban voltak civil szervezetek és egyéb vidéki szereplők.

1.5 A HVS felülvizsgálat során elfogadott módosítások

A HVS felülvizsgálat során elfogadott módosításokat rögzíteni kell, majd be kell sorolni őket a főbb célkitűzések alá (nem az intézkedések!) az arra való utalással, hogy ezek a módosítások a változások tükrében milyen módon járulnak hozzá a Jövőkép megvalósulásához.

2 Helyzetelemzés

2.1 A LEADER Helyi Akciócsoport által lefedett terület ismertetése

A térség általános jellemzői: Terület / lakosságszám / főbb környezeti, gazdasági, társadalmi problémák, kihívások, tendenciák;

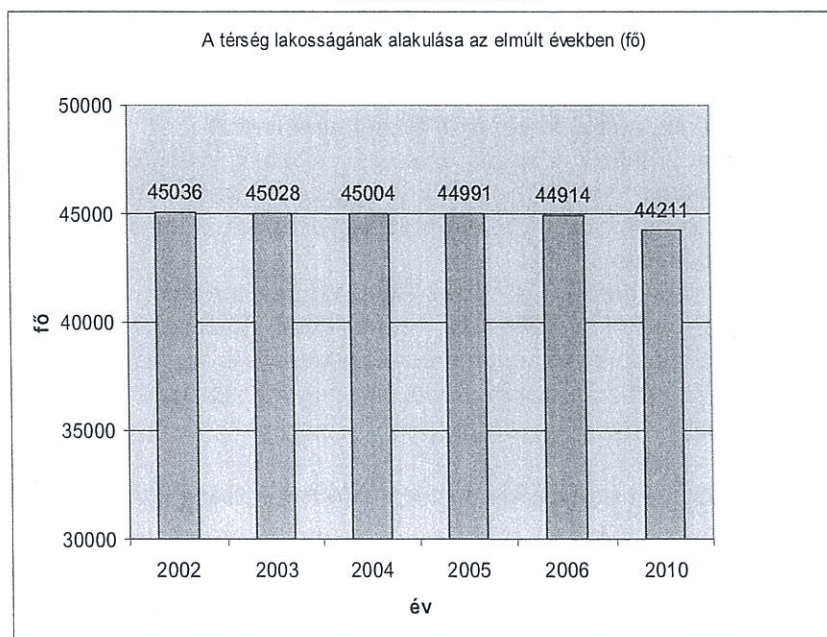
A Dél - Mátra alkotta térség 24 településből áll, melyek mindegyike a Gyöngyösi Statisztikai Kistérség tagtelepülése. A települések egységes, területileg összefüggő, egymással határos területen helyezkednek el, a Mátra déli lábánál.

Kiválóak az ökológiai és élőhelyi adottságok, egyedi minőségű táj-specifikus termékek előállítására alkalmasak a termőhelyek.

A 24 település mindegyikén a tájhoz, a vidékhez kötődő, abból élő lakosság él. A mezőgazdasági tevékenységből realizálódó jövedelmek drasztikus csökkenése már sokakban megfogalmazta azt az igényt, hogy az eddigi bevételeit kiegészítő jövedelemszerzési lehetőséggel egészítse ki.

A Helyi Akciócsoport településeinek lakosságszáma a 2008-2011 között a következőképpen alakult.

1. számú táblázat

Forrás: KSH

Megállapítható, hogy a térség lakosságának száma fokozatosan csökken, az utóbbi négy évben 703 fővel kevesebben élnek a térségbe.

A lakosságszám változás jól tükrözi az országos tendenciákat.

A térséget alkotó települések adottságaik, problémáik, és lehetőségeik tekintetében az alábbi csoportokra oszthatóak:

- A gyöngyösi vonaltól délre eső, alföldi, síkvidéki jó mezőgazdasági és kertészeti termőterület, mely erdőben szegény
- A Mátra-hegység lábánál elhelyezkedő települések, melyekre jellemző a szőlő- és a bor gyümölcsstermelés és annak hagyománya.
- A mátrai tömbben található települések, ahol magas az erdősültség aránya, a mezőgazdasági termelés jelentősége viszont kicsi. Turisztikai adottságaik jelentősek.
- Bányászati tevékenységek hatására nagy kiterjedésű tájsebek mellett található települések.

A térség településszerkezeti adottságai közel azonosak.

A térség központjában található Gyöngyös város – mely nem része a Helyi Akciócsoportnak – a város és vidéke mind gazdaságilag, mind közlekedési szempontból illetve a szolgáltatási kapcsolatokat tekintve is szorosa együttműködnek.

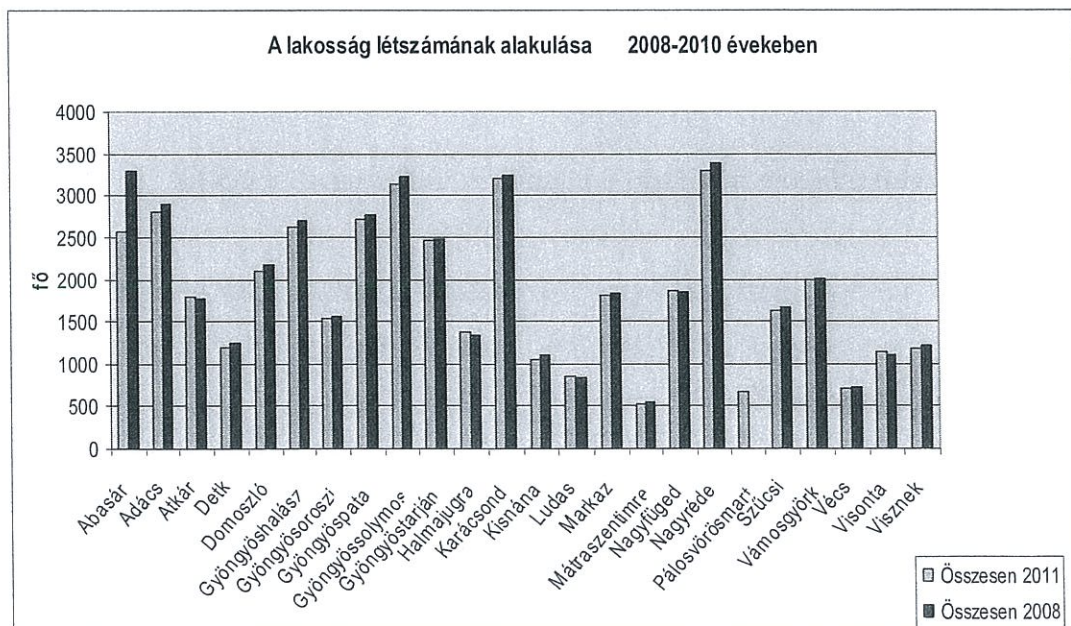
A város, mint kistérségi központ nem okoz akkora népesség elszívást, mint az ország más területein. Köszönhető ez a környező települések környezeti adottságainak, lehetőségeinek.

A térség minden települése szoros együttműködésben, napi kapcsolatban áll egymással. Számtalan közös pályázat, és sikeres együttműködés bizonyítja ezt a hulladékgyűjtéstől egészen a környezetvédelem közös megszervezéséig.

A 24 településről egységesen elmondható, hogy a palóc népi hagyományok nagy mértékű hatást gyakoroltak az itt élőkre. Ennek nyomainak főként az épített örökségben, a gasztronómiában fedezhetők fel.

A településenkénti lakosság szám változás jól tükrözi a társadalom térszerkezetének alakulását is, amely visszahat az egyes települések fejlesztési igényeire is.

2. számú táblázat

Forrás: saját gyűjtés

A településenkénti lakosságszám változás tekintetében négy faluban növekszik lakosság száma Atkár, Halmajugra, Nagyfüged, és Visonta településeken. A többi 20 településen a lakosságszám csökkenést a természetes fogyás az „elhalálozás” következménye.

A térségből az elvándorlás más régióba nem jellemző. Kismértékben érezhető Budapest elszívó hatása, főként a fiatal magasan képzett diplomások körében.

Főbb környezeti, gazdasági, társadalmi problémák, kihívások, tendenciák;

Természeti és épített örökség:

- Helyenként nem megfelelő falukép, hagyományoktól eltérő faluszerkezet.
- Átalakuló vidéki közösségek
- Illegális hulladéklerakó- helyek felszámolásának hiánya.
- Helyi jelentőségű védett értékek hiánya (építmény, növény, stb.).

Infrastrukturális:

- Nem elégséges vidéki infrastruktúra (civil, vállalkozói, termelési, közlekedési,
- Rossz minőségű belső úthálózat, kerékpárutak hiánya.
- Sok műemlék elhanyagolt, állapota miatt nem látogatható.
- A turisztikai infrastruktúra nem megfelelő.
- Térségi turisztikai úthálózat hiánya (gyalogos és kerékpár)

Emberi, szakmai, közösségi:

- Hiányos térségi marketing.
- Turisztikai attrakciók, rendezvények alacsony száma.
- A helyi termékek hiánya, késztermékek alacsony aránya.
- Csökkenő szőlőterületek, nem megfelelő fajtaösszetétel.
- Kihaszíratlan minőségű zöldség –, gyümölcs – és szőlőtermesztési potenciál.
- Munkanélküliek nagyobb hányada szakképesítéssel nem rendelkezik, ill. alacsony végzettségű.
- Roma népesség képzettségi, beilleszkedési, felzárkóztatási problémái.
- Hiányosak a gazdálkodók szakmai, vállalkozói, piaci és marketing ismeretei.

A térség környezeti állapota, földrajzi jellemzői, földhasználati módok:

Elhelyezkedés / térség jellege, település szerkezete / védett területek / főbb környezeti problémák / főbb területhasználati módok (pl. szántó, erdőgazdálkodás, védett terület, ipari hasznosítású területek, egyéb.) ;

A térség a Mátraalja déli területeit foglalja magába. A Mátra, mint a Bükk Nemzeti Park Igazgatóságához tartozó Tájvédelmi Körzetjelentős természeti értékeket képvisel. Példának említhető a Tarjánka – szurdokot, mint szigorúan védett természetvédelmi területet, vagy akár a Sár hegyen megtalálható több mint tíz különböző védett növénytarulást. A 24 településen jelentős vizes élőhelyek száma is (Szücsi, Gyöngyöspata, Gyöngyösoroszi, Gyöngyöshalász, Nagyréde, Adács, Markaz, Domoszló)

A térség legjelentősebb környezeti problémája egyértelműen a Mátra Erőmű igényeit kielégítő külszíni lignit bányáinak csak részben rekultivált területei, melyek jelentős, és maradandó tájsebeket okoztak, akárcsak a Gyöngyösorosziiban átmenetileg bezárt ércbánya nyomán visszamaradt nehézfém-szennyezés.

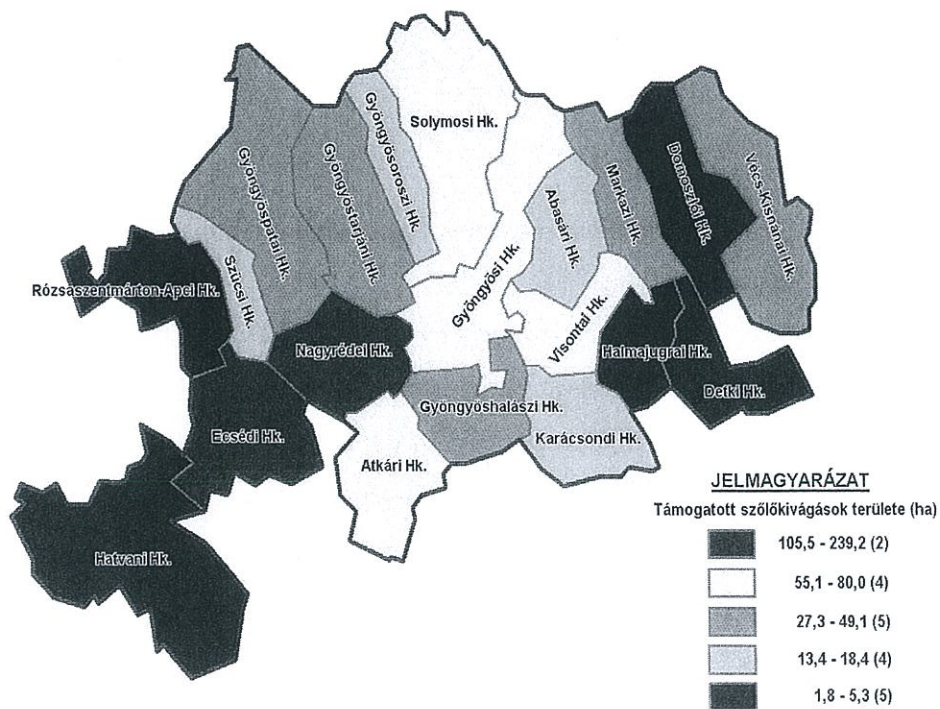
Több településen található bányák. Jellemző a domborzati viszonyokból adódó vízvezetési problémák jelensége is, mely minden települést érintenek. Megoldásuk csak térségi szinten koordinált együttműködéssel képzelhető el.

A környezetvédelem jelentősége és helyzete az elmúlt években sokat változott, és javuló tendenciát mutat. Ez nagyrészt a térségi gondolkodás meghonosodásának köszönhető. Bizonyítékai ennek a 24 település által közösen kidolgoztatott környezetvédelmi keretprogram, illetve a szintén térségi szintű hulladékgyűjtési program kialakítása.

Igen jelentős változás történt 2007-2010 között területhasználati módok közül a szőlő művelési ágban. A térség természeti adottságaiból adódóan a hagyományos szőlőművelés területe jelentősen lecsökkent, illetve a szőlőkivágások még napjainkban is ffolytatódna.

Támogatott szőlőkivágások területének alakukása 2007-2010 években

3. számú ábra

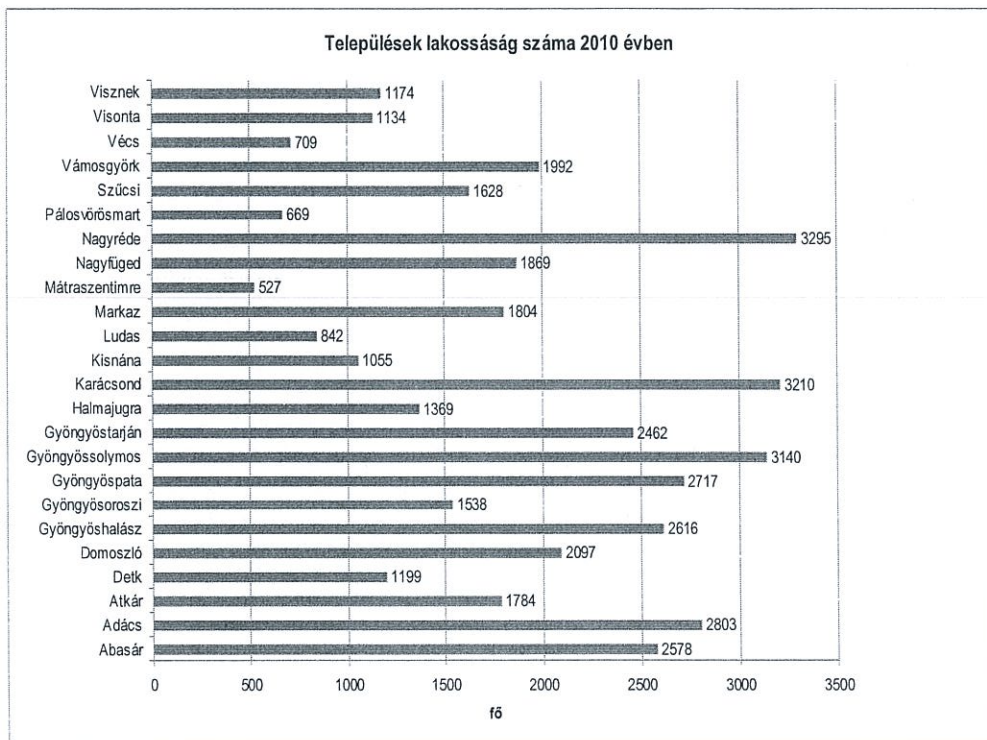

Forrás: Kutatók éjszakája Gyöngyös 2010 Koncz G- Kozsdáné Bata Mária

Demográfiai helyzet: lakosságszám, korszerkezet, aktív népesség, lakosság összetételének, számának változása, lakosság a városokban, községekben, hátrányos besorolású településeken, kisebbségek;

A 24 település lakosságszám 2010 évben a következőképpen alakult.

4.számú ábra

Forrás: saját gyűjtés

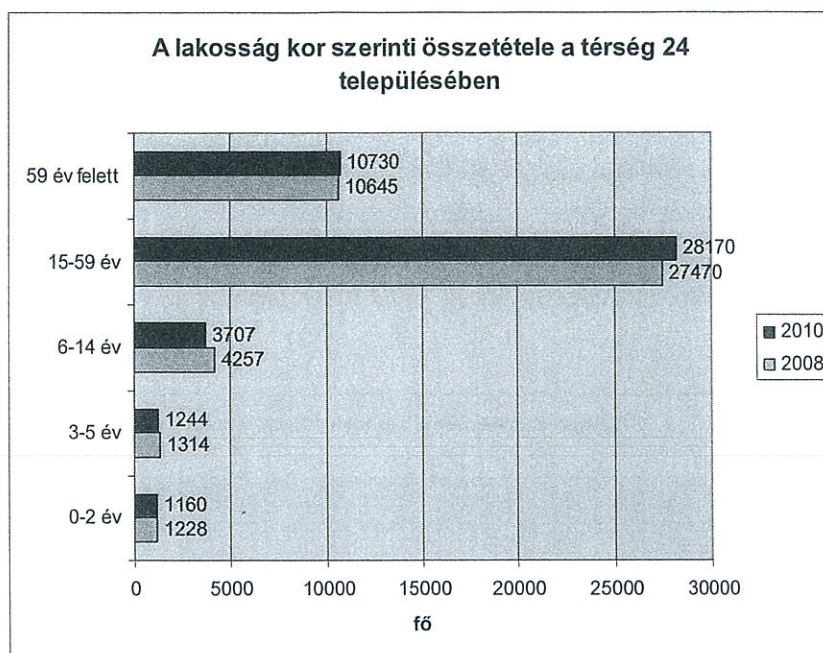
Megállapítható, hogy az HVS 2008 évi adataihoz hasonlóan változatlanul a három legnépesebb település Nagyréde, Karácsond, Gyöngyössolymos.

A települések népességfogyását és elöregedését a nagyobb városokból történő, az alacsony ingatlan árakkal és jó környezeti állapottal indokolt bevándorlás is csökkentheti.

A demográfiai viszonyok alakulását a kisebb és periférikusabb elhelyezkedésű településeken nagymértékben befolyásolja a terület gazdasági fejletlensége, a helybeli foglalkoztatás korlátozott volta és választékhiánya, amely az egyébként képzett helyi fiatalok elköltözéséhez vezet. A helyben foglalkoztatottak aránya ugyanis a legtöbb kistelepülés esetében 10-20% közötti.

A 24 település lakosságának korszerkezetét mutatja a következő ábra.

5. sz.ábra

Forrás: KSH,saját gyűjtés

A demográfiai viszonyok alakulását a kisebb és periférikusabb elhelyezkedésű településeken nagymértékben befolyásolja a terület gazdasági fejletlensége, a helybeli foglalkoztatás korlátozott volta és választékhiánya, amely az egyébként képzett helyi fiatalok elköltözéséhez vezet. A helyben foglalkoztatottak aránya ugyanis a legtöbb kistelepülés esetében 10-20% közötti.

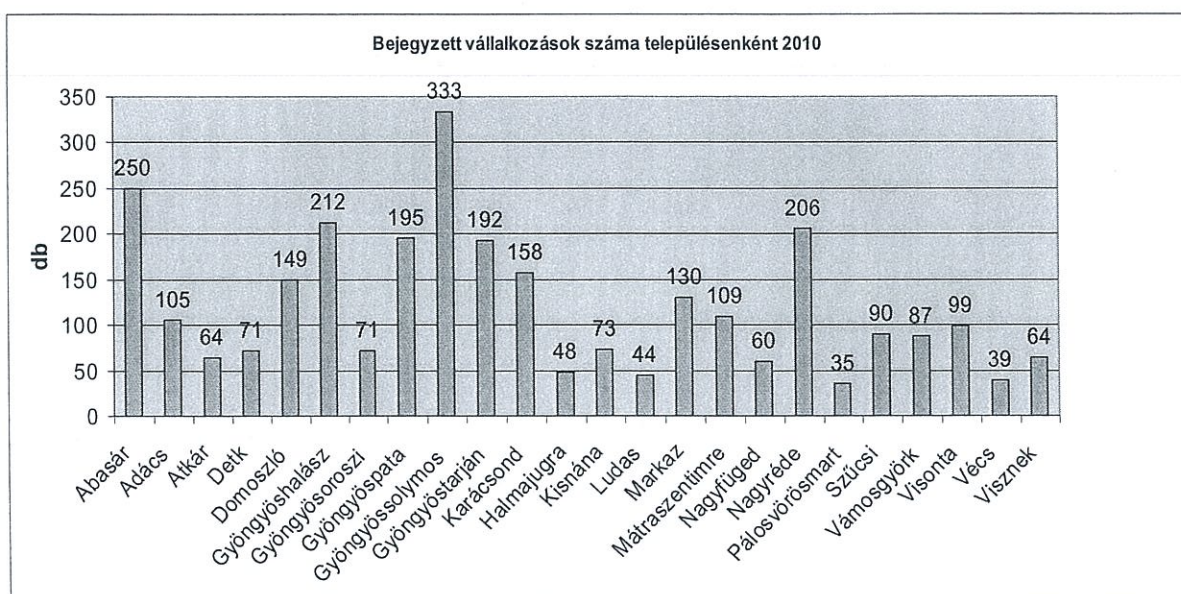
A kistérség településein igen változatos a kisebbségek arányának alakulása (0-60%). Több település esetében a cigány kisebbség népességarányának növekedésével a felzárkóztató-, ill. kiegészítő képzésnek növekvő szerepe volna. A jelenlegi helyzet úgy értékelhető, hogy a települések még nem néptelenedtek vagy öregedtek el annyira, hogy kedvező gazdasági és infrastrukturális hatások esetén ne indulnának dinamikus fejlődésnek.

A kistérség lakosságának kor szerinti összetétele: 0-2-év 3%, 3-5 év 3%, 6-14 év 9%, 15-59 év 61% 28170 fő ők alkotják az aktív korú lakosságot, valamint az 59 év felettiak 24%-ot képviselnek.

A lakosság korösszetételére jellemző, hogy a települések többségében a 15 év alatti korosztály az összlakosság 18-32 %-át adja ki. A 60 év feletti lakosság aránya a települések többségében 24 % körül mozog. Ennél alacsonyabb az időskorú népesség számaránya Gyöngyösorosziban (18,7 %) és Halmajugrán (15,8 %). Magasabb viszont Mátraszentimrén (32 %), Vámosgyörkön (31,6 %) és Vécsen (30 %), amely a település elöregedését mutatja.

Gazdasági környezet: Fő gazdasági ágak, tevékenységek, foglalkoztatók, infrastruktúra / hagyományos gazdasági ágak és a változás irányai / munkanélküliség (aránya és okai a térségen belül);

A gazdaságszerkezet, a mikro- és kisvállalkozások helyzete Gyöngyös város közelsége, illetve az ipari park szabad kapacitásának is köszönhetően a város a közepes és nagyvállalkozások jelentős részét magához vonzza. Ezért a térség többi településére jellemzően a kis- és közepes vállalkozások települnek, melyek profilja rendszerint igazodik a közelben lévő nagyvállalkozás igényeihez. 1 - 9 főt foglalkoztató vállalkozások száma 1911 db.

Forrás: saját gyűjtés

Gazdasági kapcsolatok, együttműködések a térségen belül és tágabb kiterjedésben változó képet mutatnak. A szolgáltatások, a könnyűipar, a elektronika területén kifejezetten jó, míg a mezőgazdasághoz, és a turisztikához kapcsolódó vállalkozások között nem megfelelő az együttműködés mértéke, melynek javítása kulcsfontosságú a térség jövője szempontjából.

A térség 10 legnagyobb vállalkozása:

Speciális helyzetére való tekintettel Mátra Erőmű Rt, a legjelentősebb munkaerőt foglalkoztató szervezet nem a városban található, hanem a helyi közösség több települését érintve a térség közepén. Szerepe a helyi vállalkozások és munkavállalók között alapvető, hiszen térségen túlterjedő a foglalkoztatásra gyakorolt hatása.

Második legnagyobb foglalkoztató a JÁSZTÉSZ KFT. amely 395 főt foglalkoztat.

További cégek: K és V Nemzetközi Fuvarozás 138 fő, HE-DO Kft 105 fő, G.G Space Kft 70 fő, Detki Kecs 60 fő, Sá-Hi Szerszámkészítő 42 fő, Havas Gazda 24 fő

A térség 24 településén főként szolgáltatást végző cégek találhatók

A térségben az aktív korú népesség száma jelenleg 28 170 fő.

Javuló tendenciát mutató települések: Karácsond, Atkár, Markaz, Visznek

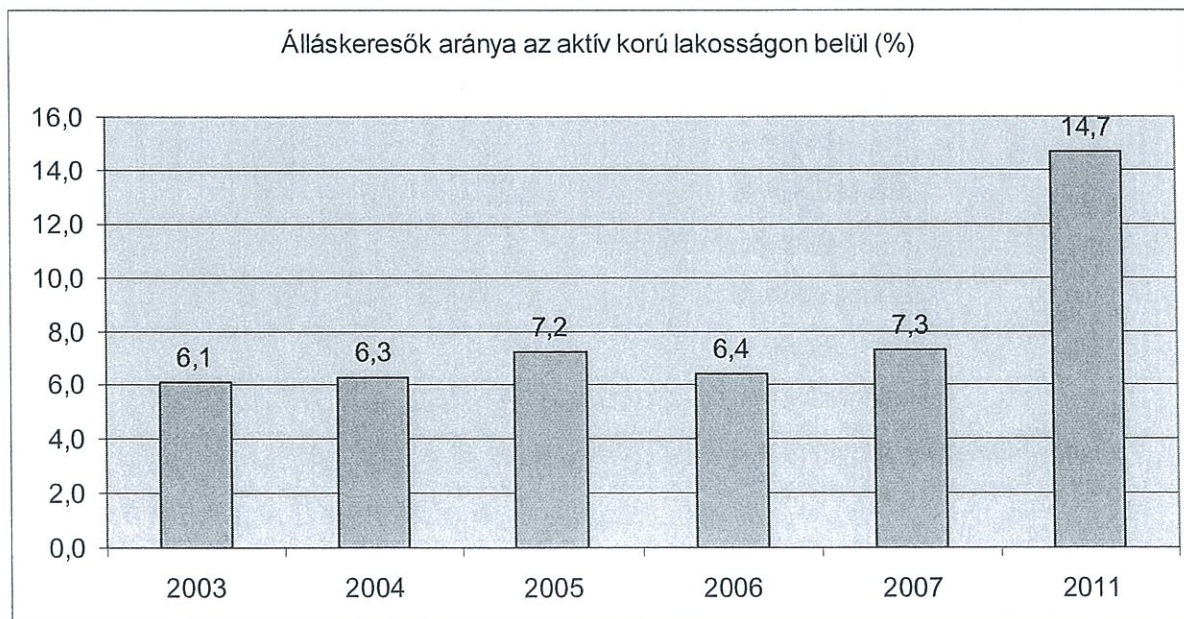
Romló tendenciát mutató települések: Véc, Vámosgyörk,

Egyértelmű tendenciát nem mutató települések: Gyöngyöspata, Gyöngyösoroszi, Halmajugra, Adács, Gyöngyöshalász, Abasár, Gyöngyössolymos, Nagyréde, Domoszló, Gyöngyöstarján, Szücsi, Kisanána, Vámosgyörk, Ludas, Visonta, Detk, Mátraszentimre

A regisztrált munkanélküliek aránya 1994 és 1998 között kis mértékben 8,3 %-ról 8,1 %-ra csökkent. Jelenleg az állás keresők aránya az aktív korú lakosságon belül 14,7%. A munkanélküliség nagyságrendje és összetétele az elmúlt években romlott a gazdasági válság hatására. A munkanélküliek egyharmadát a tanulmányaikat befejező fiatalok jelentik, mely azt jelzi, hogy a gazdaság elvárása nincs összhangban a végzetek tudásával, szakképesítésével. Ily módon a gazdaság fejlesztésének egyik korlátját jelenti az, hogy nem áll rendelkezésre hatékony munkavégzésre alkalmas munkaerő. Hiányoznak a munkaerőpiacra lépőknek azon képességei, amellyel szakmai ismereteiket piacon

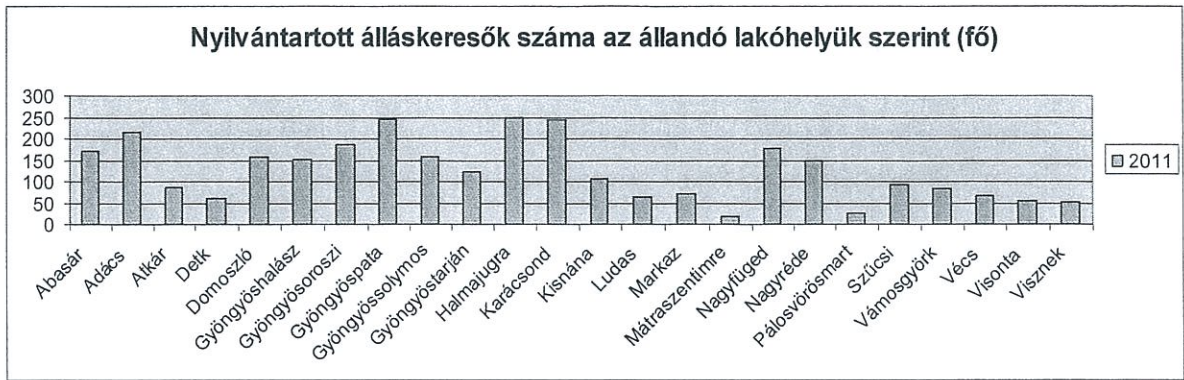
A munkanélküliek nagyobb hányada szakképesítéssel nem rendelkezik, illetve alacsony képzettségűek, amellyel a foglalkoztatás javítására irányuló programok összeállításánál feltétlenül számolni kell.

A munkanélküliek aránya a térségben jelentősen megnőtt az utóbbi két évben.

Forrás:munkaügyi központ Gyöngyös

Településenként jelentősen eltér a munkanélküliek száma.

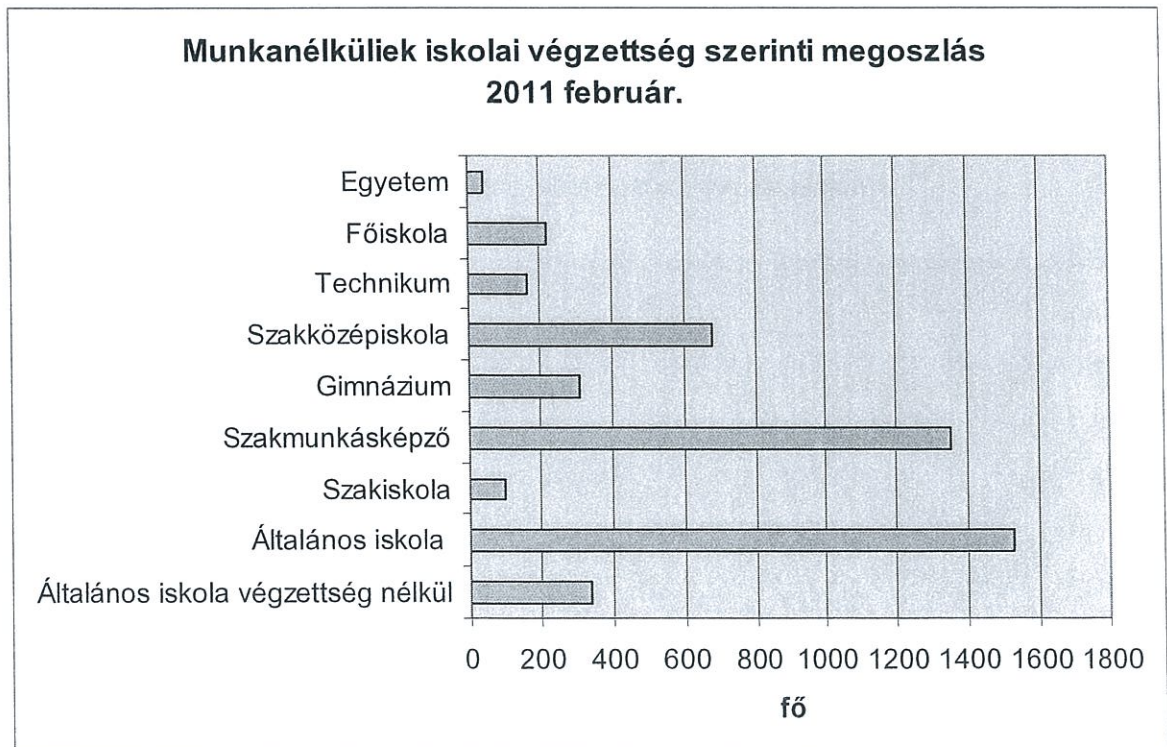

Forrás:munkaügyi központ Gyöngyös

Legtöbb munkanélküli lakos Halmajugra, Karácsond és Adács községekben él. Legkedvezőbb a helyzet Mátraszentimrén, Pálosvörösmarton, és Markazon.

A foglalkoztatás bővítése a vállalkozások fejlesztése igen fontos feladata a vidékfejlesztésnek.

A probléma gyökere azonban a munkaerő képzettségi szintje adja.

Forrás: munkaügyi központ Gyöngyös

A legtöbb álláskereső nem rendelkezik szakképesítéssel, képzetlen munkaerő.

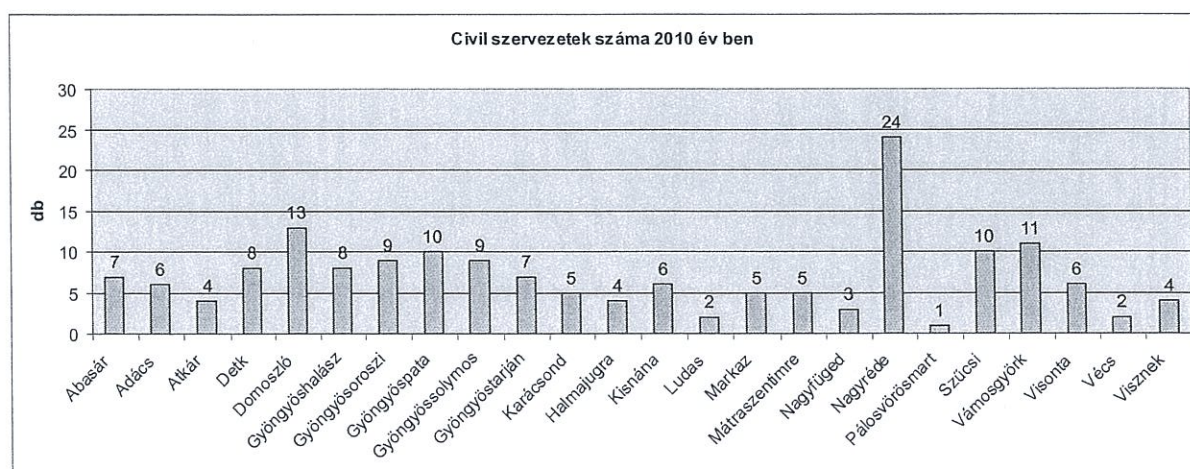
A mezőgazdasági szolgáltatásból, szőlő és gyümölcsfelvásárlásból, borkereskedésből élő vállalkozások aránya 7 %, helyzetük az EU csatlakozást követően drasztikusan leromlott. Helyzetük romlása szinte a teljes lakosság életminőségére kihat, hiszen a térség lakosainak jelentős része (60-70%) valamilyen módon érintett a mezőgazdaság jövedelmezésében. A mezőgazdasági területen képződő bevételkiesés a fogyasztás mérséklését eredményezi, mely a gazdaság többi szereplőjének okoz jövedelemmérséklődést. Ennek hatására - hosszú távon - a térségi lakosság életminőségének romlása várható. Ezt elkerülendő az eddig csak mezőgazdaságból élő vállalkozások profilváltásához szükséges motiváció generálása.

Társadalmi környezet: Civil szervezetek, közösségi élet / társadalmi aktivitás / munkanélküliség / szolgáltatások / hátrányos helyzetű csoportok / hagyományok;

A 24 településen 170 civil szervezet tevékenykedik. Ebben nincsenek benne azok a civil szerveződések, amelyek Gyöngyösre vannak bejegyezve, de térségi hatásuk, tevékenységük több településen is kifejtik.

Legtöbb civil szervezet a szabadidő és sport területén, valamint az oktatás területén tevékenykedik. Több településen aktív munkát végeznek a polgári védelemmel, tűzoltással, környezetvédelemmel, településfejlesztéssel, hagyományőrzéssel, valamint kulturális területen ténykedő civil szerveződések. A településeken jelentős a polgárőrség jelenléte.

Civil szervezetek egy részénél fellelhető a hagyományok őrzése, ápolása.

2.2 A LEADER Helyi Akciócsoport és a helyi partnerség

A HVS tervezésekor és végrehajtása során a LEADER Helyi Akciócsoport által megvalósított közösségépítő tevékenység és a HVS megvalósításában részt vevő stratégiai partnerek és a velük való viszony ismertetése szükséges abból a szempontból, hogy a partnerség milyen módon járulhat hozzá a HVS-ben megfogalmazott jövőkép megvalósulásához.

Stratégiai partnerek:

Települések Önkormányzatai
Kistérségi Többcélú társulás
Mátrai Önkormányzatok Szövetsége

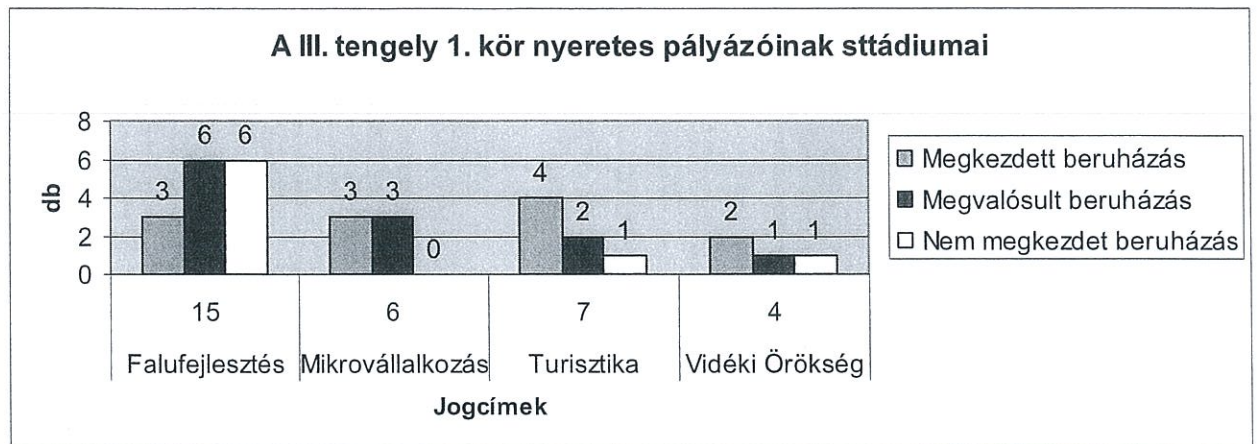
Helyi partnerek:

Életfa Környezetvédő Szövetség
Együtt Halmajugráért Roma-Magyar Egyesület
Koklács _ Molnár Méhészet

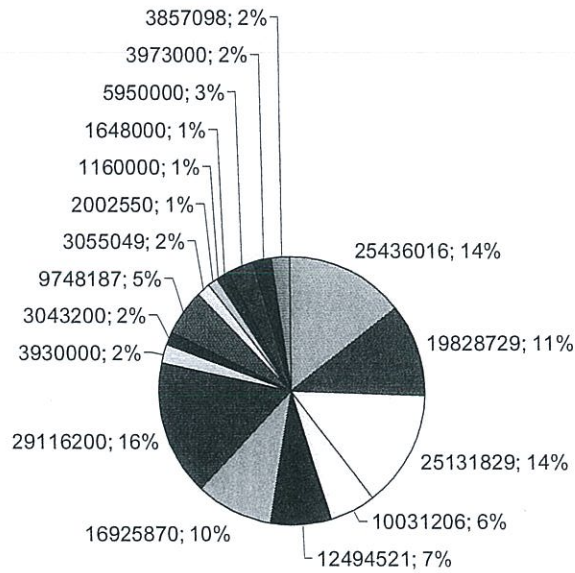
Terjedelme: legfeljebb 1-1,5 oldal.

2.3 A LEADER megvalósítás során elért eredmények áttekintése

A HVS megvalósítása során elért eredményeket át kell tekinteni a kitűzött célok vonatkozásában. Ez a fejezet számba veszi a prioritásonként/fő célkitűzéseken belül elért eredményeket, valamint utal a célkitűzések eléréséhez szükséges további lépésekre. Egyfajta rövid előrehaladási jelentésként is értelmezhető, amely számszerű és szöveges értékelési részt is tartalmaz.

LEADER benyújtott pályázatok

- 1005493 Szabadtéri sportpályák
- 1005356 Szabadtéri rendezvényterek
- 1005370 Külsőleg megújított, védelem alatt nem álló épületek belső felújítása
- 1005387 Alkotóház
- 1005509 Kistérségi fejlesztőközpont
- 1005516 Kommunikációs csatornák kiépítése
- 1005837 Térfigyelő rendszerek kiépítése
- 1005967 Szőlő-és gyümölcsfajták helyi terméké történő feldolgozásának támogatása
- 1006432 Állati eredetű helyi termékeinek feldolgozásának támogatása
- 1006449 Viseletek, népi hangszerek beszerzésének, felújításának támogatása
- 1006470 Minőségi helyi termékek előállításának, feldolgozásának, értékesítésének támogatása
- 1007235 Szakismeret bővítést elősegítő képzés, oktatás
- 1007471 Szakmai együttműködés ösztönzése, segítése
- 1007495 Védettség alá helyezéséhez kapcsolódó tanulmányok elkészítése
- 1007655 Települési és térségi kiadványok létrehozása
- 1007662 A hazai és külföldi szervezetek, vállalkozások közötti együttműködések kialakítása
- 1007679 Kulturális örökséget, népi hagyományokat megőrző rendezvények, táborok

Terjedelme: legfeljebb 3-4 oldal.

2.4 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatának indokoltsága

Ebben a fejezetben egyrészt azon változásokat kell ismertetni, amelyek a térségben vagy a hazai, illetve nemzetközi környezetben bekövetkezett környezeti, gazdasági, társadalmi vagy politikai folyamatok következményeként jöttek létre, és amelyek a HVS első változatának tervezésekor fennálló állapothoz képest új intézkedések bevezetését indokolják.

Másrésről, a HVS első változatának végrehajtása is eredményezhet olyan változásokat, amelyek indokolják annak felülvizsgálatát. A felülvizsgálat magában foglalhatja új célkitűzések, új intézkedések megfogalmazását is, valamint a hozzájuk kapcsolódó forrásallokáció átrendezését. A források átcsoportosítása egyben az intézkedések egymáshoz viszonyított fontosságát is jelzi.

Összegzésül: a HVS felülvizsgálat indokoltságának bemutatása során utalni kell a főbb változásokra, valamint a források felhasználásaként előállt eredményekre és azokból következő forrásátcsoportosítási igényre.

2.5 SWOT elemzés

Az Erősségek-Gyengeségek-Lehetőségek-Fenyegetések megfogalmazása, elemzése.

- Az Erősségek olyan tényezők, adottságok, amelyekre építve a térség fejlesztésének irány szabható.
- A Gyengeségek olyan tényezők, adottságok, amelyek a térség fejlesztését visszafoghatják. Tulajdonképpen kijelölik azokat a területeket, amelyeket nem szabad figyelmen kívül hagyni a térség fejlesztése során.
- A Lehetőségek olyan külső tényezők, amelyekre közvetlen befolyással nem lehetünk, de kedvező tendenciákat jelentenek, ezért az erősségek kihasználásának irányát jelentik.
- A Veszélyek olyan külső korlátok, negatív tényezők, amelyeket nehéz befolyásolnunk, ezért a fejlesztések során alkalmazkodnunk kell hozzájuk, befolyásolásukra korlátozott a lehetőség.

GYÖNGYÖSI KISTÉRSÉG SWOT ANALÍZISE

TÉRSÉG STRATÉGIAI ELEMZÉSE

A SWOT elemzés

A SWOT elemzés keretében a kistérség adottságai, ezen belül az erősségei és gyengeségei, valamint a külső tényezők (makrogazdasági trendek, országok közötti viszony, országos hatáskörű intézkedések stb.) jelenlegi és jövőbeni hatásait figyelembe véve a lehetőségek és veszélyek – kerültek felsorolásra. A SWOT analízis eredményei szolgálnak a fejlesztési koncepció alapjául, mivel a fő célok a meglévő erősségek fokozására, valamint a meglévő gyengeségek csökkentésére kell irányuljanak. Mindezek a törekvések azonban csak akkor lehetnek sikeresek, ha a belső adottságok mellett számításba veszik a külső, jövőbeni várható hatásokat is. A SWOT analízis segít szintetizálni a helyzetelemzésből származó információ tömeget, másrészt a koncepcióalkotási folyamatban segíti a helyes stratégiai fejlesztési irányok kiválasztását

A SWOT analízis elkészítése szempontjából a rögzített helyzetértékelést a kistérség stratégiai helyzetbe hozásának megalapozásaként kell számításba venni. A SWOT analízis megalapozása érdekében – a társadalmi fórumtól kapott és a SWOT analízis rendszerben kitöltött adatlapok elemzése alapján – következő összetartozó helyzetértékelési kategóriákkal számoltunk:

- természeti adottságok és értékek,
- épített környezet, infrastrukturális adottságok,
- termelési adottságok, környezet (mezőgazdaság, ipar, szolgáltatás),
- humán erőforrás adottságok (munkaerő, iskolai végzettség, egészségi állapot),
- életmód, életvitel, szokások, kulturális örökség,
- területi, területközi kapcsolati adottságok.

Ezen értékelési területekre vonatkozóan számba vettük a szituáció sajátosságainak belső pozitív és negatív körülményeket (erősségek-gyengeségek), valamint a hozzájuk tartozó külső hatásokat (lehetőségek-veszélyek), melyek felerősíthetik, vagy gyengíthetik a belső

adottságok negatív vagy pozitív hatásait. Mindezt a következő analízis mátrixba rögzítettük:

SWOT ANALÍZIS

1. Természeti adottságok és értékek	
Erősségek (belső)	Gyengeségek (belső)
<ul style="list-style-type: none"> - Kiemelt levegőtisztasági területek - Nem ivóvíz célú mesterséges víztározók a területen - Ásványi nyersanyag lelőhelyek (lignit, szén, mész, építő- és díszkőipari nyersanyagok, építési kavics, homok) - Jó minőségű rétegvíz korlátozott mennyiségben (ásványvíznyerési lehetőség) - Jó, közepes termőképességű talajok - Többnyire a talajadottságokhoz igazodó területhasználat (mezőgazdaság és erdő) - Kiterjedt erdőterületek és természetes élőhely típusok sokfélesége - Változatos tájképi értékekben gazdag területek - Továbbhasznosításra alkalmas nagy mennyiségű képződő biomassza 	<ul style="list-style-type: none"> - Ipari eredetű légszennyezés (kén) - Kis vízfolyások szélsőséges vízjárásából fakadó árvízi kockázat - Gyöngyös ipari és kommunális szennyezései - Illegális hulladéklerakó-helyek - Bányászati tevékenységgel kapcsolatos talajszennyezés - A Toka patak mentének nehézfém-szennyezettsége - Talajvízszint emelkedés, folyamatos vízminőség romlás (nitrát) - Rekultiválandó tájsebek - Talajsavanyodás
Lehetőségek (külső)	Veszélyek (külső)
<ul style="list-style-type: none"> - Tokapatak a Nemzeti Kármentesítési Programban prioritás - A Nemzeti Ökológiai Hálózat egyik kulcsfontosságú területe - Agrárkörnyezeti programokkal kapcsolatos lehetőségek 	<ul style="list-style-type: none"> - Légszennyező anyag kibocsátás további fennmaradásának kockázata - Átmenő közlekedés melletti megnövekedett környezeti terhelés - Élővilágba való illegális beavatkozás

2. Épített környezet, infrastrukturális adottságok	
Erősségek (belső)	Gyengeségek (belső)
<ul style="list-style-type: none"> - Közműves vízellátás kiépített - Főútvonalak kiépítettsége - Energia-ellátó rendszerek közelsége - Gyöngyösön meglévő többlet szennyvíztisztító kapacitás megléte - Teljes körű villamos energia ellátottság - Igényeknek megfelelő vezetékes illetve tartályos gázhálózat - Hírközlési hálózat kiépítettsége - Keskeny nyomtávú erdei vasút - Műemlékekben való gazdagság - Folyamatban lévő szennyvíz elvezetési-tisztítási tervek (Adács, Atkár, Domoszló, 	<ul style="list-style-type: none"> - A szennyvízelvezetés és tisztítás kiépítettsége a települések többségén megoldatlan - A hulladékgazdálkodás nem megoldott - Rossz minőségű belső úthálózat - Kerékpárutak elégtelensége - A tanintézmények épületállománya számottevően leromlott, elhasznált berendezések, az eszközfejlesztés elmaradt - Mezőgazdasági utak rossz állapota - Helyenként nem megfelelő falukép, hagyományoktól eltérő faluszerkezet - Sok műemlék elhanyagolt, állapota miatt nem látogatható

Gyöngyöshalász, Kiszána, Vécs)	<ul style="list-style-type: none"> - Közterületek rendezetlensége - Új jellegű épületek a falvakban - Fejlesztést igénylő sportlétesítmények - Felújításra váró vendéglátóhelyek - Több műemlék nem látogatható - A téli sportok infrastruktúrája hiányos - Nem biztosított az erdei utak és parkolók, pihenők magas szintű fenntartása - Tönkrement mezőgazdasági utak - A szükséges infrastruktúra fejlesztések egy részét az önkormányzatok források hiányában nem tudják megvalósítani - Északi falvak tömegközlekedéssel csak többszöri átszállással közelíthetők meg
Lehetőségek (külső)	Veszélyek (külső)
<ul style="list-style-type: none"> - A Westel, Vodafone, PannonGSM rádiótelefon-rendszer dinamikus növekedése - Az autópálya-fejlesztési program folytatásából adódó kapcsolati lehetőségek (M3) - Infrastruktúra fejlesztés támogatása (BM céltámogatás, ISPA, - Környezetvédelmi Alap céltámogatás, Útalap céltámogatás) 	<ul style="list-style-type: none"> - Hazai és nemzetközi támogatásokra épülő beruházások finanszírozásának bizonytalansága
3. Termelési adottságok, környezet (mezőgazdaság, ipar, szolgáltatás)	
Erősségek (belső)	Gyengeségek (belső)
<ul style="list-style-type: none"> - A térség gazdasági aktivitása a hasonló településekhez képest jobb - A kis-és nagyvállalkozások aránya az országos átlagnál kedvezőbb - A feldolgozó ipari ágazatok dinamikus fejlődése (különös tekintettel:gép-, fém-, élelmiszer- és faipar) - Több lábon álló gazdaság szerkezet - Gyöngyös a korábbi kedvező gazdasági pozícióját a változások ellenére megőrizte - Tőkeerős vállalkozások jelenléte a területre jellemző legtöbb gazdasági ágban - Hagyományos minőségi mezőgazdasági termelés - Történelmi borvidék - A szőlő-bor termelés integrációja - A térség szőlőtermő képességét is meghaladó többlet feldolgozó kapacitás - Jelentős zöldség és gyümölcs kultúrák - Jó adottságok az extenzív területhasználatra 	<ul style="list-style-type: none"> - A vállalkozások területi eloszlása egyenetlen (a vállalkozások 77%-a Gyöngyösön van) - A korábbi évtizedek bányászati és ipari tevékenysége hatásaival kedvezőtlenül befolyásolta a térség páratlan értékeinek természeti adottságainak alakulását - A földtulajdon, ezen belül különösen a résztulajdonok rendezetlensége, tisztázatlan tulajdonviszonyok - Helyenként nem megfelelően illetve egyáltalán nem hasznosított mezőgazdasági területek - Rekultiválásra váró bányaterületek - A szőlőtermelés termelői háttere és a feldolgozás szervezetenként nincs megfelelően összehangolva - Kihasztnátlan minőségi zöldség és gyümölcs termesztési potenciál - Hiányos marketing - A szaktanácsadási hálózat kiépületlensége

<ul style="list-style-type: none"> - alapozott állattenyésztésre - Energianyérésre felhasználható faipari és egyéb mezőgazdasági hulladékok - Kitűnő üdülési lehetőségek (kiemelt üdülőkörzet, Nemzeti Park, Tájvédelmi Körzet vonzereje) - Jó alapok a horgász-és vadászturizmus, bor- és falusi turizmus fejlesztésére - Számos kulturális nevezetesség - Széleskörű igényeket kielégítő változatos szálláslehetőségek - Kiterjedt nyári táborozások - Télen-nyáron kiváló sportolási lehetőségek - Turistaút hálózat - A térség idegenforgalmi fejlesztése iránt elkötelezett térségi társulás és helyi utazási irodák 	<ul style="list-style-type: none"> - A térség igényeit nem kielégítő zöldség –és gyümölcstárolás (hűtőház) - Kieépületlen a termelést, feldolgozást, szállítást és értékesítést koordináló logisztikai hálózat - Szervezett programok elégtelensége - A turisztikai infrastruktúra nem megfelelő
---	--

Lehetőségek (külső)	Veszélyek (külső)
<ul style="list-style-type: none"> - A térség növekedő kereskedelmi forgalma - A történelmi borvidék nemzetközi ismertsége - A korszerű feldolgozás, tárolás fejlesztésének támogatása - Ipari parkok létesítésének támogatása - Turizmus, mint kiegészítő jövedelem - Az idegenforgalom marketingjének külső forrásokból való támogatása - Szaktanácsadás támogatása - A mezőgazdasági integráció támogatása - Védjegy (termékvédelem és marketingfogás) - Kedvezőtlen talajadottságú területek hasznosítása (pl. erdő) - Érvényben lévő agrártámogatási rendszerek hatékonyabb hasznosítása - A mezőgazdasági termékek exporttámogatása - Szervezett termék elhelyezési lehetőség a nagy élelmiszeripari láncoknál 	<ul style="list-style-type: none"> - A központi finanszírozás csökkenése - A hitelfeltételek instabilitása - A vertikum kieépítetlensége miatt alapanyag és felkésztermékek feldolgozásából adódó hasznok külső területen realizálódnak - Az agrártámogatási rendszer folyamatos változása
<p>4. Humán erőforrás adottságok (munkaerő, iskolai végzettség, egészségi állapot)</p>	

Erősség (belső)	Gyengeség (belső)
<ul style="list-style-type: none"> - A regisztrált munkanélküliek aránya az országos átlagnál kedvezőbb - Minőségi oktatási intézményhálózat a térségben - A gazdálkodók jelentős részénél a fejlesztések emberi motivációi kialakultak 	<ul style="list-style-type: none"> - Szociális problémák: hátrányos helyzetű lakosság magas aránya - A munkaerőpiacon jól konvertálható ismeretek hiánya a lakosság egyes rétegeinél - Vállalkozási ismeretek hiánya - A munkanélküliek nagyobb hányada szakképesítéssel nem rendelkezik illetve alacsony végzettségű - A roma népesség beilleszkedési, felzárkóztatási problémái
Lehetőség (külső)	Veszély (külső)
<ul style="list-style-type: none"> - A felnőttképzés (átképzés) támogatása - Külső források bevonásával vállalozási képzések beindítása, átképzések megszervezése 	<ul style="list-style-type: none"> - A képzett munkaerő elszívása
5. Életmód, életviteli szokások, kulturális örökség	
Erősség (belső)	Gyengeség (belső)
<ul style="list-style-type: none"> - Kulturális hagyományok ápolása - Egyes településeken a hagyományörzés biztosított 	<ul style="list-style-type: none"> - A lakosság egynegyede él a létminimum alatt
Lehetőség (külső)	Veszély (külső)
<ul style="list-style-type: none"> - A külső támogatással bevezetendő környezetbarát termelési/fogyasztói normák beépülése az életmódba - A települési könyvtári hálózatba épülő új kommunikációs, információs hálózat révén szemléletformálás 	<ul style="list-style-type: none"> - Szakképzett fiatalok elvándorlása - Külső források elmaradása esetén a fejlesztések hiányában az elszegényedés fokozódása
6. Területi, területközi kapcsolati adottságok	
Erősség	Gyengeség
<ul style="list-style-type: none"> - Testvérvárosi kapcsolatok EU-tagországok településeivel 	<ul style="list-style-type: none"> - A kistérségbe bevont települések nem alkotnak összefüggő, homogén területet

A fejlesztési stratégiai célkitűzések kiválasztása a helyzetértékelés és SWOT analízis alapján Megállapítható, hogy a kistérség alkalmas a fenntartható fejlődés követelményeihez igazodó olyan versenyképes gazdasági szerkezet megvalósítására, amely maximálisan kihasználja a térség szőlő-gyümölcsstermelési adottságait, munkakultúráját, a gazdag kulturális örökség felhasználásával és környezeti adottságrendszerével offenzív fejlesztést érhet el a turizmus mennyiségének és minőségének növelésében is.

Ezért a befektetések számára vonzó terület kockázatát, a környezetszennyezés mérséklésére vonatkozó állami magatartás megváltozása jelentheti.

Mindezek alapján a kistérségre vonatkozóan a következő általános és speciális stratégiai célok fogalmazhatók meg:

Általános célok:

- Természeti értékek megőrzése, egészséges, vonzó környezet megteremtése,
- Versenyképes gazdasági szerkezet,
- Fenntartható agrárstruktúra,
- Települések együttműködésen alapuló vidékfejlesztés,
- Humán erőforrás, tudásszint fejlesztés.
- Speciális, sajátos célkitűzések
- A környezet szennyezés erőteljes mérséklése és felszámolása.
- A mezőgazdaság intenzitásának növelése, ezen belül a szőlőkultúra fejlesztése, bor és más élelmiszer feldolgozási tevékenység minőségi bővítése.
- A térség kedvező természeti adottságainak kihasználására épülő turizmus mértékének, időtartamának és színvonalának fejlesztése.
- Gyöngyös központi helyzetéből és a fellelhető hiányosságokból adódóan a szolgáltatások mértékének és minőségének növelése.
- A térség kulturális örökségének megőrzése a falvak környezetének, megtartó képességének javítása.

3 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia

3.1 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia jövőképe

A HVS Jövőképe az az általános célrendszer, amelynek elérését a HVS-ben megfogalmazott intézkedések megvalósulása segíti elő. Felfogható olyan célállapotnak is, amely a térség legfontosabb kihívásaira adott válaszok eredményeképpen áll elő, és amelyre a HVS megvalósítása során a Helyi Akciócsoport és a helyi szereplők folyamatosan törekednek.

„2013-ra a térség civil szervezetei, vállalkozói, és állami szervei közötti együttműködés és integráció olyan szintjét érjük el, amely lehetővé teszi minél több egyéni és közösségi kezdeményezés ösztönzését és támogatását a térség gazdasági és társadalmi fejlődése érdekében.”

„2013-ra a térség természeti adottságaira és hagyományaira épülő fejlesztésekkel elindul a megújuló energia potenciál felhasználása, a térségbe látogatók száma növekszik, és a helyi adottságokra épülő élelmiszerek előállítás helyi munkaerő alkalmazásával történik, amivel a térség belső gazdasági integrációs szintje és függetlensége erősödik.”

A jövőképben szereplő három terület „gazdaság, környezet, hagyomány” együttes fejlesztése a térség lakosságának életminőség javítását eredményezi. Az egyes általános célok az alábbi struktúrában valósítják meg jövőkép egészét.

Gazdaság

1. A vidékre jellemző hagyományos és innovatív termékek előállításához a szükséges feltételek megteremtése
2. Életminőség javítása helyi és térségi szolgáltatások minőségi fejlesztésével
3. Helyi gazdaság fejlesztése vállalkozások indításával, meglévők fejlesztésével

Környezet

4. Tartalmas emberi élethez méltó környezeti állapot biztosítása ökohatékony rendszerek és tevékenységek támogatásával
5. A térség humán erőforrás-potenciáljának folyamatos fejlesztése képzésekkel, oktatásokkal

Hagyomány

6. A kulturális, természeti, és épített értékek, örökségek őrzése közösségi tevékenységek, funkcióváltások, beruházások támogatásával

„2013-ra a térség civil szervezetei, vállalkozói, és állami szervei közötti együttműködés és integráció olyan szintjét érjük el, amely lehetővé teszi minél több egyéni és közösségi kezdeményezés ösztönzését és támogatását a térség gazdasági és társadalmi fejlődése érdekében.”

„2013-ra a térség természeti adottságaira és hagyományaira épülő fejlesztésekkel elindul a megújuló energia potenciál felhasználása, a térségbe látogatók száma növekszik, és a helyi adottságokra épülő élelmiszerek előállítás helyi munkaerő alkalmazásával történik, amivel a térség belső gazdasági integrációs szintje és függetlensége erősödik.”

3.2 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia kapcsolódása a térség szükségleteihez

A HVS kapcsolódásának a térség szükségleteihez annak minden szintjén igazolhatónak kell lennie, kezdve a Jövőképtől a HPME-ig. Ebben a fejezetben a Fő célkitűzések szintjéig kell ismertetni a főbb kapcsolódási pontokat, utalva a Helyzetelemzés megállapításaira.

3.3 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia fő célkitűzései

A Főbb célkitűzések a Jövőképben már utalás szintjén megjelennek és a térségben lévő főbb kihívásokra adott válaszokat általánosan fogalmazzák meg.

1. Célkitűzés: A helyi közösségek, közösségi kezdeményezések erősítése
2. Célkitűzés: A hátrányos helyzetű települések bekapcsolása a térség gazdasági életébe
3. Célkitűzés: A hátrányos helyzetű csoportok és eltűnőben lévő hagyományok integrálása a térségen belüli együttműködésekbe a fiatalok bevonásával
4. Célkitűzés: A természeti környezet fenntartható hasznosítása a turisztika és a megújuló energia előállítás terén

Fejlődő gazdaság, élhetőbb környezet, megőrzött hagyományok

- A vidékre jellemző hagyományos és innovatív **termékek** előállításához szükséges feltételek megteremtése
- Életminőség javítása helyi és térségi **szolgáltatások** minőségi fejlesztésével
- Helyi **gazdaság fejlesztése** vállalkozások indításával, meglévők fejlesztésével
- Tartalmas emberi élethez méltó **környezeti állapot** biztosítása környezet-tudatos tevékenységek támogatásával
- A térség **humánerőforrás**-potenciáljának folyamatos fejlesztése képzésekkel, oktatásokkal
- Épített és kulturális **értékek őrzése** közösségi tevékenységek, funkcióváltások támogatásával